

taan amebamainen. Nuorisotyöntekijät liikkuvat joustavasti ja notkeasti erilaisilla harmaan vyöhykkeen toimintakentillä, joita muiden alojen työntekijät eivät koe omikseen. Nuorisotyöntekijöiden asiantuntijuus rakentuu vahvasti verkosto-osaamiselle, nuorten kohtaamiselle ja eri toimintaympäristöihin soveltuvien pedagogisten menetelmien kehittelylle.

Skenaario 2: Nuorisotyöllä on omat selkeästi määritellyt ja rajatut toimintaympäristöt ja toimintaroolit, joissa työskennellään ja jotka myös muut ammattiryhmät tunnistavat ja tunnustavat. Osa entisistä toimintaympäristöistä ja työmuodoista on joko karsiutunut pois tai määrittynyt uudella tavalla. Nuorisotyön ydinosaaminen rakentuu nuoruuden asiantuntijuudelle, mikä tarkoittaa nuoren kasvun ja kehityksen osaamista sekä nuorten kasvuympäristöjen kehittämistä niin ennaltaehkäisevästä kuin korjaavasta näkökulmasta.

Skenaario 3. Nuorisotyön toimintaympäristöjen ja tehtävien rajat liudentuvat suhteessa muihin ammattikuntiin, erityisesti sosiaalialaan, minkä seurauksena nuorisotyö erillisenä ammattialana katoaa. Nuorisotyöllistä nuoren kohtaamiseen ja erilaisten luovien ja kulttuuristen menetelmien käyttöön liittyyvää osaamista hyödynnetään osana muita ammattialoja.

YTT Katja Komonen työskentelee yliopettajana Mikkelin ammattikorkeakoulussa yhteisöpedagogikoulutuksessa.

Olennaista nuorisotyön taidoista

Juha Nieminen

Sapin, Kate 2013. Essential Skills for Youth Work Practice. 2nd Edition. London: Sage Publications. 280 s.

Manchesterin yliopiston kasvatustieteiden yksikön ohjelmajohtajan Kate Sapinin kirjoittama nuorisotyön taitojen perusoppikirja *Essential Skills for Youth Work Practice* on ehtinyt toiseen painokseen saakka. Usein aika siivilöi inhimillisistä ja yhteiskunnallisista ilmiöistä esiin niiden olennaisimmat piirteet ja niin on tapahtunut nytkin: kirjan sisältö lunastaa kunnianhimoisen otsikon. Teos ei kuitenkaan typistä nykyaikaisen nuorisotyön käytännön taitoja muutamaaan avaintekniikkaan tai ydintyömuotoon, vaan avaa lukijalle nuorisotyön moninaisuuden. Kirjan lukijaksi on ajateltu ennen kaikkea nuorisotyöntekijäksi tähtäävä opiskelija, uudessa työtehtävässä aloittava alan osaaaja ja nuorisotyön kanssa yhteistyötä tekevä lähialan ammattilainen. Haaste on vaativa: kirjan on kuvattava riittävän selkeästi koko nuorisotyön kentän taitoja.

Kirjan sisällön lisäksi huomion ansaitsee sen taustalla oleva pitkä prosessi. Kate Sapinin lähes kolmikymmenvuotisen nuorisotyön kehittämiskokemuksen lisäksi kirjan tekstiä ovat muovanneet nuorisotyöntekijöiden, opiskelijoiden ja kollegojen teoksen ensimmäisestä painoksesta antamat palautteet. Vaikka alkuperäisteoskaan ei ole järin vanha (2009), teki-jälle on annettava tunnustus heittäytymisestä pitkäjänteiseen nuorisotyön taitojen ja niistä kertovan kirjan kehittämiseen näennäisinnovatiivisen uustekstituotannon sijaan. Kirjan rakenne, sisältö ja näkökulma ponnistavat niistä nuorisotyötä koskevista keskusteluista, arvioinneista ja projekteista, joita Manchesterin yliopistossa on käyty ja tehty vuosikym-

menten varrella kokeneiden nuorisotyöntekijöiden, yhdyskuntatyöntekijöiden, aktivistien ja informaalien kasvattajien kanssa. Kirjan kuvaukseen olennaisista nuorisotyön taidoista ovat jättäneet jälkeensä niin palkatut kuin vapaaehtoiset työntekijät. Suurin osa teokseen sulautetusta tietämyksestä on hankittu Englannissa, mutta myös muualta maailmasta saatuja kokemuksia on mukana.

Kate Sapinille nuorisotyö on yksi tapa, jolla aikuiset voivat nuorten kanssa työskentelemällä tarjota positiivisia, luovia ja haasteellisia kokemuksia nuoruuden siirtymien tueksi. Siirtymä nuoruudesta aikuisuuteen on muutoksia sisältävä kehitysprosessi, johon vaikuttavat luonto, olosuhteet ja ihmisen tekemät valinnat. Nuorisotyössä kehitetään nuorille mahdollisuuksia toimia ja rakentaa ymmärrystä elämänsä persoonallisista, moraalisisista, henkisistä, sosiaalisista, taloudellisista ja poliittisista näkökohdista. Kasvun ja oppimisen prosessit tapahtuvat nuorisotyössä nuorten vauhdilla, nuorten kielellä ja nuorten todellisuudessa.

Toimialan perinteiseen tapaan nuorisotyö jäsennetään kirjassa yleisellä tasolla väljän viitekehyksen avulla eikä nuorisotyötä kahlita johonkin yksittäiseen teoriaan. Nuorisotyön taidot on jaettu kolmeen pääosaan, jotka kokonaisuutena tarjoavat myös yhden tulkinnan nuorisotyön työprosessista. Ensimmäiseksi tulee rakentaa yhteys nuoriin (*building relationships*), toiseksi toimitaan nuorten kanssa (*working together*) ja kolmanneksi kehitetään nuorisotyön ammattia (*sustaining development*). Kirja johdattaa lukijansa ensimmäisten nuorisokontaktien edellyttämistä taidoista toimialan osallistavan kehittämisen taitoihin.

Kirjan perusrakenne nojaa verraten yleiseen kolmijakoon, mutta nuo osat kätkevät sisälleen nuorisotyön taitojen ja niitä perustelevien teoreettisten näkökulmien kirjon. Osalle yleisöstä lukukokemus lienee vapauttava, osalle sekava. Nuorisotyölle ominaisten ammattimaisten ihmissuhteiden rakentaminen nuoriin (*building relationships*) edellyttää Sapinin mukaan nuorisotyön luonteen ja erilaisten toimintaympäristöjen tuntemusta, työntekijän ja nuoren molemminpuolista oppimista sekä tietämystä nuorten tavoittamisesta ja vapaaehtoisuuteen perustuvien suhteiden solmimisesta. Tarkoituksenmukaisten suhteiden kehittäminen edellyttää nuorisotyöntekijältä esimerkiksi taitoa toivottaa nuoret tervetulleiksi, taitoa suhtautua nuoriin yksilöllisesti ja taitoa ryhtyä dialogiin ammattilaisuuden rajat säilyttäen. Näitä kaikkia kuvataan konstailemattomasti yksityiskohtaisia esimerkkejä kertoen.

Teoksen mukaan nuorisotyön merkityksellisimmät ominaispiirteet löytyvät vuorovaikutustavoista nuorten ihmisten kanssa. Näin Sapin liittyy omalta osaltaan siihen – kansainvälisesti jo jonkin aikaa havaittavissa olleeseen – kehityslinjaan, jossa vuorovaikutus nähdään nuorisotyön taitojen tai menetelmien perusasiana. Vuorovaikutuksesta ei juurikaan puhuttu nuorisotyön aamunkoitossa toistasataa vuotta sitten. Sen sijaan toinen Sapinin osoittama nuorisotyön perusta on länsimaisen nuorisotyön perspektiivistä lähes ikuinen: nuorisotyö perustuu nuorten vapaaehtoiseen osallistumiseen. Kirjassa korostetaan nuorisotyön tarkoituksen, perusarvojen ja käytäntöjen periaatteiden välistä kytköstä, jotta nuorisotyön usein toiminnalliset menetelmät eivät jäisi ajatuksettomiksi tempukokoelmiksi. Nuorisotyön perusarvoiksi asetetaan positiivinen, osallistava ja epäoikeudenmukaisuutta vastustava työtapa sekä ihmisoikeuksien ja oikeudenmukaisuuden kunnioitus. Näistä ponnistava nuorten puolella olemisen etiikka velvoittaa nuorisotyön tekemistä riippumatta siitä, tehdäänkö työtä julkisen sektorin, yksityisen sektorin, vapaaehtoissektorin tai sektorirajat ylittävien organisaatioiden toimesta.

Nuorten parissa työskentelyn (*working together*) taidot Kate Sapin istuttaa nuorisotyön tradition vahvimpaan menetelmään ja sosiaalimuotoon, ryhmätyöhön. Ryhmien muodostamisessa painotetaan nuorten perustarpeita, nuorten itsensä ilmaisemia mielenkiinnon kohteita ja nuorten mahdollisuuksia oppia toinen toisiltaan. Lisäksi kirjassa havainnollistetaan eri tapoja tuoda nuoret yhteen sekä taitoa solmia kontakteja jo olemassa olevien ryhmien

kanssa. Nuorisotyössä ei pidä kaihtaa iloa ja hauskuutta tuovia toimintoja, joista esimerkiksi käsitellään ulkoilmatoimintaa, luovia taiteita sekä pelejä ja urheilua. Vastaavasti tarkastellaan ongelmalähtöisiä ja sortoa vastustavia käytäntöjä, joissa tartutaan identiteettiin, etnisyyteen, elämäntapoihin tai vaikeisiin elinoloihin liittyviin kysymyksiin. Ongelmaperusteisessa nuorisotyössä tarvittavia yksilötyön taitoja käsitellään keskellä ryhmätoiminnan kokonaisuutta, mutta ryhmätyön ja yksilötyön suhde sekä niiden edellyttämien taitojen syvempi pohdinta jää kirjassa valitettavasti tekemättä.

Jotta nuorisotyön ryhmät kykenevät tukemaan nuorten kasvua, on ryhmien yhtenäisyyteen ja vahvuuteen kiinnitettävä huomiota. Se edellyttää erimielisyyksien ratkomisen, osallistumisen esteiden poistamisen ja yhteisen päätöksenteon edistämisen taitoja. Kaikkiaan kirjan toinen osa tarjoaa hyvän yleiskatsauksen ryhmätoiminnasta nuorisotyön kontekstissa. Teoreettista tukea tulkinnoille haetaan aina Maslowin, Lewinin ja Tuckmanin klassikko-teorioista. Suomalaisesta näkökulmasta ajatellen on piristävää lukea ryhmätoiminnan erittelyä nimenomaan nuorisotyön kontekstissa, sillä nykyaikaisia suomenkielisiä yleisesityksiä nuorisotyön ryhmätoiminnasta sekä ryhmän muodostamisen ja ohjaamisen taidoista on yllättävän vähän. 1950- ja 1960-luvun laaja-alaiset, jo unohduksiin jääneet kerhokäsikirjat kaipaavat seuraajiaan tässä ajassa.

Nuorisotyön ammatin ja nuorisotyöntekijyyden kehittäminen (*sustaining development*) toteutuu Sapinin mukaan sekä tarkoituksenmukaisten projektien että työssäoppimisen ja työnohjauksen avulla. Kirjan viimeisessä osassa esitellään vilpittömiä pyrkimyksiä toteutavien tutkimuksellisten projektien suunnittelua ja toteutusta. Tärkeänä pidetään sitä, että nuorisotyön perustana olevat arvot ohjaavat myös projektien hallintaa. Osuudessa kuvataan, miten nuorisotyö voi saada aikaan myönteisiä vaikutuksia mahdollistamalla nuorten osallistumisen projektien kehittämiseen ja hallintoihin. Viimeisen osan kaksi viimeistä lukua kohdistuvat tarkemmin kahteen nuorisotyön kehittämisen sisäiseen erityisalueeseen: työssä oppimiseen ja työnohjaukseen.

Kate Sapinin konseptissa nuorisotyö kohdistuu pääasiassa 6–18-vuotiaisiin. Vaikka ikärajojen suhteellisuus ja moninaisuus tunnustetaan, tuo rajaus muutoin monipolviseen esitykseen eheyttä. Alle 6-vuotiaat tarvitsevat enemmän ohjausta ja aikuisen puuttumista kuin mitä nuorisotyöntekijät yleensä tekevät. Yli 18-vuotiaat ovat puolestaan yleisesti ottaen kiinnostuneita aikuisten vastuista, toiminnoista ja palveluista sekä valmiita niihin. Suomalaisen nuorisolain ikärajaus (kaikki alle 29-vuotiaat) on tämänkin kirjan esitystä vasten tarkasteltuna jokseenkin merkillinen. Kehityspsykologiaa ei kannattaisi nuorisotyössä kokonaan hylätä monialaisuuden ja poikkihallinnollisuuden vaatimusten tai yhteiskuntatieteellisten nuorisokäsitysten vuoksi.

Kate Sapinin teoksen rakenne on periaatteessa riittävän selkeä ja perusteltu, mutta sisältö versoo varsin moneen suuntaan. Lukijalle ovat erityisen haasteellisia noin sataan laatikkoon sijoitetut asetelmat, kaaviot ja listat, jotka esityksen kiinteyttämisen sijasta lisäävät sen sekavuutta. Aivan kaikkia kiinnostavia luetteloita ei olisi kannattanut kirjaan sisällyttää. Hankalinta kokonaisuuden hahmottaminen lienee nuorisotyön ulkopuolelta tulevalle lukijalle, joka etsii peruskuvaa toimialalla hallittavista taidoista ja käytännöistä. Tekstiin perehtyminen on kuitenkin vaivan väärti ja on toivottavaa, että kirja tavoittaa nuorisokasvatuksen toimijoita ja sellaiseksi aikovia myös nuorisotyön ulkopuolelta. Kumppaneille teksti valaisee nuorisotyön mahdollisia panoksia nykyisessä monialaisessa yhteistyössä.

KM Juha Nieminen työskentelee nuorisotutkimuksen ja nuorisotyön yliopisto-opettajana Tampereen yliopiston yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikössä.